

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЬЯТИ

Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan

e-mail: info@uzas.uz

2016-yil 12-fevral №7 (4354)

14 феврал — Захирилдин Муҳаммад БОБУР таваллуд топган кун

Бобомиз Захирилдин Муҳаммад Бобур номи билан ҳар қанча фахрлансак арзиди. Ўзбек халқининг довругуни дунёга тараттган буюк аждодларимиздан бири ўлароқ, ул зот бизни ўтмиш тарихимизни қадрлашга, келажакка буюк ишонч билан қарашга ўргатади.

Бобур Мирзо номи билан аталши Миллий борнинг, шоир рамзи мақбараси ҳамда «Бобур ва жаҳон маданийтиз музейининг барпо этилиши — халқимиз тарихида янги, озодлик замонига қадам қўйилганидан яхши бир муждадир.

Захирилдин Муҳаммад Бобур каби мумтоз инсонларни дунёга берган ҳалқ ҳеч қачон хор бўлмайди, муқаррар тарзда саодатга эришади.

Ҷадими Андижон аҳлининг бу каби савобли ишлари кўпайсиган ва бошқа ватандошларимизга ибрат бўлсин.

Бобур Мирзо бобомизнинг сиймосини абадийлаштиришга ёл урган инсонларга самимий миннатдорчилик билдираман.

Ислом КАРИМОВ

АЖАБ САОДАТ ЭРУР ЧИҚСА ЯХШИЛИК БИЛА ОТ

Мамлакатимизда Алишер Навоий таваллуд топган кунни барпови сифатида нишонлаш яхши анъянага айланган. Бу йил улуғ шоирнинг 575 йиллиги кенг нишонланмоқда.

Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Milliy bogida 9 fevral kuni ulug' bوبوكономиз таваллудининг 575 йиллигига бағишинланган тантанали тадбир бўлиб ўтди.

Унда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати аъзолари, Конунчилик палатаси депутатлари, турли вазирлари ва идоралар, ижодий уюшмалар ва жамоат ташкилотлари вакиллари, навоийшунос олимлар, адабиёт институти томонидан улуғ шоирнинг 20 жилдлик «Муқаммал асар-

лар ўртасидаги ҳамжиҳатлини арасга оид эзгу foялар юртимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар самараларида ўз ифодасини топмоқда. Бобокономиз асарлари жаҳон миёнда ўрганилиб, турли тилларга таржима этилмоқда.

Ўзбекистон халқ шоирини С. Сайид буюк бобомизга бағишинланган «...Навоий сўзидин бир газал» номли янги шеърини ўқиб берди.

Юртимизда таҳсил олаётган хорижлик талабалар, мумтоз ўзбек адабиёт бўйича изланаётган чет эллик тадқиқотчilar Алишер Навоий рубийларидан намуналарни ўзбек тилида ўқиди. Ўзбекистон Республикасида

да хизмат кўрсатган артистлар Элмурод Аҳмедов ва Фурқат Ашуралиев ижросида улуғ бомбози газали асосидаги кўшиклир янгради. Шоир ҳайкални пойига гуллар кўйилди.

Тантанали тадбирда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Х. Султонов, Ўзбекистон Республикаси Баш вазирининг ўринбосари Б. Ходиев катнашди.

Шу куни пойтахтимиздаги Шоирлар хиёбонида ҳам улуг' мутафакир таваллудига бағишинланган маърифий тадбир бўлиб ўтди.

Н. УСМОНОВА,
ЎзА мухбири

лар тўплами» ҳамда 10 жилдлик жамланмалари кирил ва лотин алифбларида нашр этилган адабиёт муҳlisлari учун бебахо тухфа бўлди. Шоир ҳәти, ижодининг барча киралари қамраб олинган илмий асарлар, рисола ва монографиялар нашр этилди, илмий тадқиқотлар олиб борилмоқда.

Алишер Навоий улуғлаган инсон камолоти, юрт ободлиги, яратувчаник ва бунёдкорлик, тинчлик ва осойишталикни, ҳалқлар, турли миллат-

ОЛИЖАНОБ ВА МАСЪУЛИЯТЛИ БУРЧ

Ватан деганди, ўз-ўзидан
“она” деган сўз ҳам қўйилиб
келаверади. Гўё улар
эгизакдек. Бу иккى сўзни
айро ҳолла тасаввур этиш
қийин. Биз Ватанини она каби
муқаддас биламиз, уни
севин, ардоқлаш, кўз
қорачигидек асараш каби
тўйгулар қон-қонимизга
сингиб кетган.

Шунинг учун ҳам ҳазрат Алишер Навоий бобомиз “Садди Искандарий” достониди:
Иёл Ватан узра то жони бор,
Киши ҳарб этар токи имкони бор,
дека таъкидлаб, чинакам эррак жони
борича Ватани ва оиласи, конадони
химоясига ҳамиши тайёр турмоли за-
рургилини утиради. Ҳазрат Навоий
қатъият ва жасоратни нафақат назмда
ифода этган, балки амалда ҳам бу бора-
да бошқаларга ўрнан бўлган. Тарих-
чи Xондамирнинг “Хабиб ус-сияр”
асарида ёзилишича, салтанат душмани
Ёдгор Мирзоны ўлга олишга буюк
шоир шахсан бош-қош бўлган. У киши

харбий режа тушиб, кичик сонли гурӯҳ
билин Ёдгор Мирзо қароргоҳига ҳужум
килган ва душманни ўлга олган. Буюк
саркарда Бобур бобомизнинг “Бобур-
нома” асарида ҳам бундай ҳәтийт ва
жонни мисоллар талайгина.

Биргина Соҳибқирон
Амир Темурнинг дунё та-
маддунига, хусусан бугун
биз фикр юритадиган
харб санъатига кўшган хиссаси ва
ҳарни ҳақида ўйласак, қаддимиз янада
юксалиб, қалбимиз ифтихор туй-
гуларига тўлади.

Ифтихор

Биз буюк аждодларимиз, улуғ ота-
боболаримиз тутумига қараб бўйимиз-
ни ростпайдиган мупоҳазакор ҳалимиз.
Ети ўлчаб, бир кесиш одатимиз.

Мамлакатимиз мустакилликка
эришгандан сўнг чукур ўйлаб, хар
ишни босқичма-босқич амала оширганимиз, давлат-
тимиз раҳбари янгисини курмай, эсқисини бузмас-
ликни, аксинча, яхши анъянларни,
айниқса, миллий қадриятларга суня-
ган холда туб ислоҳотларни амалга
ошириши вазифа этиб белгилаган-

ларининг боиси ҳам шудир аслида.
Чукур ўйланган, ипидан-игнасигача,
ҳар бир мисқолигача мушоҳада таро-
зусига солинган “Ўзбекистоннинг ўз
тараққиёт ўйли бор”, деган қатъий та-
мойлини эслайлик.
Сўнгги бир-икки йилнинг нари-
берисида мамлакатимизнинг замон
тили билан айтганда рейтингни хал-
каро миқёсда ҳар соҳада юқорилаб
боряпти. Демак, Ўзбекистон жаҳон
хамжамиятида ўз ўрнига эга.

Давоми иккинчи саҳифада.

Сўз гавҳари

“ЖАМБИЯТИ БОР КИШИТА...”

Эй боди сабо, айла Хурсоңга гузар,
Мендин дегил ул ёри паришонга хабар.
Неча сафар ўз кўйгилуг учун қылгайсан,
Эмди бизинг учун айла бу ёнга сафар.

Киши бўлдино, бўлди борча тому тош қор,
Жамбияти бор кишига бордур хуш қор.
Бу қишида ёмон ўйлу паришон ҳолим,
Ё Раб, мени яхшилиг сорига бошқор!

Ишлар бори кўйгиллагидек бўлгусидур,
Инъому вазифа — бори буйрулгусидур.
Ул галлаю муҳмалки, деб эрдинг, бердим,
Муҳмалга бўю галладин уй тўлгусидур!

Аҳроб, фироқнинг била эл неттгай?
Сизларга киши не чора айлаб еттай?
Жамбиятингизни жамъ тутқай Тентри,
Бобурни доги бу жамъда жамъ эттай.

“БУ МАРТАБАКИМ, МАНГА МУЯССАР БЎЛДИ”

Олам элидия кимга муқаррар бўлди,
Бу мартабаким, манга мусассар бўлди.

Мутафакир шоир Алишер Навоийнинг ушбу мисралари таваллудининг маърифат ва нафосат байрамига айланган 575 йиллиги тантаналарида яна бирор тилга олинди. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Тил ва адабиёт институти ҳамда Республика Ёзувчilar уюшмаси томонидан “Алишер Навий ижодининг маънавий ҳаётимиздаги ўрни” мавзусида ўтказилган имлмий анхумандга ҳам улуг широр сийомси юксак мартаба ва улуғлик тимсоли сифатида кенг эътироф этилди.

— Мустакиллик йилларида юртимизда Навоий түғилган кун — 9 феврал миллӣй байрам мақомига кўтарили, — деди ЎзРФА Тил ва адабиёт институти директори, профессор Н. Маҳмудов анхуманди очар экан. — Айни пайтда шоир таваллудининг 575 йиллиги тантаналари нафақат мамлакатимиз миқёсida, балки дунёнинг турли ўлкаларидаги ўтказилмоқда.

Фанлар академияси вице-президенти, профессор Б. Абдухалимов, Ўзбекистон Ёзувчilar уюшмаси раиси Мухаммад Али шоир ижодий меросининг ўзбек ва жаҳон адабиётидаги ўрни хакида сўз юритди. Академик А. Каюмов Ҳусайн

Бошланиши биринчи саҳифада.

Тинч ва осуда ҳаёт кечириш ўлчамлари бўйича жаҳонда иккичи ўрин ўша тинчликин саклаб турган, 130 миллият ва элатни ҳамхиқат этган, халқимизнинг фаровонлигини таъминлаб турган Миллӣ армиямиздин дунёнинг энг кудратли армиялари рейтингида 48-ўринни эгаллаши ва бу хисоб-китобларни бизнинг мутахассислар эмас, ҳар бир қадамизни синчилаб ўрганиб, “қилини кирқ ёрадиганлар” олиб бораётгани янада аҳамияти.

Миллӣ армиямизнинг буғуниги қудратига Ўзбекистон Республикаси Президенти, Куролли Кучлар Олий Боз кўмандони Ислом Каримовинг: “... Биз суворен Ўзбекистоннинг Куролли Кучларини ташкил этиш жараённида ҳарбий қурилиш соҳасида мерос бўлиб қолган тажрибадан тўғридан-тўғри нусха кўчиришдан воз кечиб, аник ва реал геостратегик ва геосиёсий шароитни, замонавий урушлар ва куролли мажароларнинг қандай хусусиятларга эга эканини ҳар томоннама хисобга олдик, Марказий Осиё минтақасида юз бериси мумкин бўлган ҳарбий ҳаракатлар театрининг ўзига хос жиҳатларни таҳлилидан келиб чиқиб иш тутдик ва шунингдек, ўзимизнинг азалий миллий фазилат ва анъана-

лик энг катта бойлик эканини англаб, сафларда кўкрак кериб туришибди! Арзиди-да, бир ўринга тахминан ўн нафарном зод тўғри келиб турган бўлсано, сен улоқни илиб кетган бўлсанг! Ахир, унча-мунча олий ўкув юритига ўқишга киришга ҳам бунча кўп деблагор ҳужжат топширмайди.

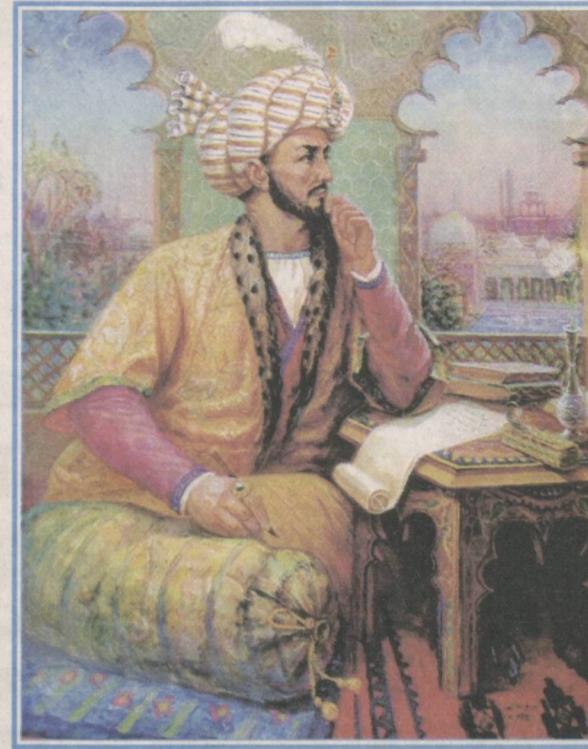
Куни кечга Тошкент шахри Олмазор тумани Согбон-Оқтепса кӯчаси 17-йода истиқомат килювчи Сурат бобо Ҳусанжоновлар хонадонида бўлиб, невараси Қобилжонни муддатли ҳарбий хизматга кузатув маросимида қатнашдик. Бундай пайтда барча ўзбек хонадонларидаги каби бу гўшада ҳам оила яқинлари, амма-холалар, қариндош-уруг, маҳалла фаоллари ҳозир эди. Айниқса, мен ҳам аскар бўламан, дегувчи болакайлар, ҳарбий хизматга шайланган Қобилжонга ҳавас билан тикилиб турган маҳалла ўсмирлари ётиборимизни торти. Қархонимиз уларга бу жараёнга узоқ тайёргарлик кўргани, ўнлаб мураккаб синовлардан ўттани, тинмани билимиши оширгани, натижада чакириб талабарини тўла бажарик, ҳарбийлик мақомига эга бўлгани ва бу унга фурур бағишлабтагани ҳакида тўлиб-тошиб гапирилар, отаси Комилжон, онаси Барнохонлар эса оқ ювиб-оқ тараб ўтириган фарзандлари камолга этиб, юзлаб тенгдошлари ора-

қалбим чинакам баҳт тўйғусига тўлди. Орадан кўп ўтмай, ўлимимда биз оиласда бера олмаган къатътилил, бир сўзлил, ҷаҳдаслар каби ҳарбийларга хос бўлган хислатларни кузатдим. У жисмонан чиникиб, мъянан юксалиб, улғайб, чинакам йигига бўлиб оиласлигиза қайди. Ҳозир олий ўкув юрти талабаси. Катта ишон билан айтига олманки, буғун сафларда турган сизларнинг ҳар бир фарзандларнинг ҳам ҳарбий кисмларда шундай тарбия, билим ва маҳоратга эга бўлади.

Оналил меҳрига йўғрилган бу фикрларга қўшилмасликнинг иложи ўй. Оналар ёлғон ўйла-майди, ёлғон сўйламайди.

Буғун армия сафларига замонавий лициев ва коллежларда таъмнот-тарбия олган, ахборот, компютер технологияларини, хорижий тилларни пухта эгаллаган ва юксак алхокий-маънавий фазилатларга эга бўлган ўшлар келяпти. Муддатли Ҳарбий хизматга чакириб жараённида бирини навбатда уларнинг жисмоний тайёргарлик дараҷаси, сиҳат-саломатлиги, дунёқараша ва билим даражалари кўрсаткичи ўсиб бораётганини фикримизга далил бўла олади.

Жиззах туманинди Қангли маҳалласида бўлғанинида фуқаро Ифтихор Эргашевнинг хонадонида фарзанди Улугбекнинг муддатли ҳарбий хизматга кузатиши тантанасида иштирок этиши

Н. НАМОЗОВА.

Хинд диёрига қадам кўяр эканнан, Бобур бобомизнинг кўнидаги мисралари беҳтиёр хаёлимда жонланди:

Юшук де,
Бобурки, кариму гаффор
Берди сенга Синду Ҳиндуд

мулки бисёр.

Ха, улуг бобомиз Ҳинд ерига ўзгача бир меҳр ила нигоҳ ташлаган. Қўнха дўйёнинг салобатли, улкан қўнларига салобатли, ҳарбий хизматга кузатдим. Умутзобегим қабларни ёнмаён жойлашганди. Ямданда келтирилган қимматбаҳо тошлар билан безатилган макбара ўзидан нур таратиб туриди...

— Ҳиндистонда Бобур ва Бобурийлар мөрисига кatta ҳурмат билан қаралади, — деди Мехбуб Афзал. — Айниқса, ёшларнинг Бобурийлар тарихини ўрганишга кизиқини тобора ортмоди. Зотан, Ҳиндистон тарихи Бобурийлар тарихи билан ўзийи вазифаси бўлди. Бир зумда ака-укалардек апок-чапок бўлиб кетдик.

... Деҳлидаги Миллӣ уни-

аграда дунёнинг етти мўъжиза засидан бири деб тан олинган Тожмаҳал қад ростлаб туриди. Зиёратоҳга элтувчи йўлларга ранго-ранг гуллар, кўркм даражлар экилган. Фаворвалар отилиб туриди. Шохҳаҳон ва Мумтозбеким қабларни ёнмаён жойлашганди. Ямданда келтирилган қимматбаҳо тошлар билан безатилган макбара ўзидан нур таратиб туриди...

— Ҳиндистонда Бобур ва Бобурийлар мөрисига кatta ҳурмат билан қаралади, — деди Мехбуб Афзал. — Айниқса, ёшларнинг Бобурийлар тарихини ўрганишга кизиқини тобора ортмоди. Зотан, Ҳиндистон тарихи Бобурийлар тарихи билан ўзийи вазифаси бўлди. Бир зумда ака-укалардек апок-чапок бўлиб кетдик.

... Деҳлидаги Миллӣ уни-

минлаб келаётган Юртбоши мизига садоқат билан хизмат килиш учун жўнатапмиз! Сизлар Ватанимиз тинчлигининг посбонларисизлар. Тинчлигизни, барча ҳузур-ҳаловати мизига сизларга ишондик. Постларнинг ҳуշёр туринглар, душманинг юзини тескари қўлсан, илоҳим!

Чакирилувчи Жавлонбек Амировнинг онаси Диломор опа Отабаев барча оналарномидан сўзга чиқиб, шундай фикрларни билдириди:

— Азиз фарзандларимиз,

хада ўқимокчи. Бу бизнисидек узок-узок қишлокларда ҳам келажак авлоднинг таълим-тарбияси, билим олишлари учун яратиб берилган шарт-шароитлар самараси, мевасидир.

Форишнинг Баландосмон кишилодига яшовчи, яна бир ҳарбий хизматта отланган Жалолиддин Пўлатовнинг отаси Вали ака Музофаровнинг ҳам фикрлари шундай самимий, оташин, ҳаяжони:

— Форишнинг тарихини била-сизлар. Бобомиз Амир Темур яхши ният билан ном берган.

Мен ҳам азиз Юртбоши мизига садоқат билан хизмат килиш учун жўнатапмиз! Сизлар Ватанимиз тинчлигининг посбонларисизлар. Тинчлигизни, барча ҳузур-ҳаловати мизига сизларга ишондик. Постларнинг ҳуашёр туринглар, душманинг юзини тескари қўлсан, илоҳим!

Бу жараённида Ҳарбий хизматта отланган Жалолиддин Пўлатовнинг ҳам азиз Юртбоши мизига садоқат билан хизмат килиш масъулиятини фарзандларимиз хамиша хис қилишади...

Бундай ҳаяжони тантаналар

Қорақалпоғистоннинг Кийик-

сойидан тортиб Андижоннинг

Пахтаободига бўлган худудда,

бутун распубликамиз бўйлаб

девроматида этишиади.

Муҳтарам Президентимиз раҳнамолигида не-не улкан довон-

лардан мардонавор ошиб бормоқдамиз.

Энди эса олдимизда

ниҳоятда улугвор сана — мустакилликнинг йигирма беш йилли-

ги қад ростлаб туриди. Хўш, бу кунга қандай сарҳисоб билан бормоқдамиз?..

Биз яшайдиган Тошкент вилояти энг сертармок ҳудудлардан

бири. Вилоятнинг мұваффақиятларидан ҳаммамиз кувонамиз ва руҳланамиз.

Нуқсон ва камчиликлардан эса... Кўлга киритилаёт-

ган ютуқлар ёхуд йўл қўйилаётган камчиликлар учун барчамиз,

шу жумладан биз каби нуронийлар ҳам баравар масъулумиз.

Агар барча бир ёқдан бошар қарашади,

биз ахиллик билан астой-

дил иш юртса вилоят ҳеч

қаҷон қоқилмайди, мудом

олга босади.

Биз яшайдиган Тошкент вилояти энг сертармок ҳудудлардан

бири. Вилоятнинг мұваффақиятларидан ҳаммамиз кувонамиз ва руҳланамиз.

Нуқсон ва камчиликлардан эса... Кўлга киритилаёт-

ган ютуқлар ёхуд йўл қўйилаётган камчиликлар учун барчамиз,

шу жумладан биз каби нуронийлар ҳам баравар масъулумиз.

Агар барча бир ёқдан бошар қарашади,

биз ахиллик билан астой-

дил иш юртса вилоят ҳеч

қаҷон қоқилмайди, мудом

олга босади.

Биз яшайдиган Тошкент вилояти энг сертармок ҳудудлардан

бири. Вилоятнинг мұваффақиятларидан ҳаммамиз кувонамиз ва руҳланамиз.

Нуқсон ва камчиликлардан эса... Кўлга киритилаёт-

ган ютуқлар ёхуд йўл қўйилаётган камчиликлар учун барчамиз,

шу жумладан биз каби нуронийлар ҳам баравар масъулумиз.

Агар барча бир ёқдан бошар қарашади,

биз ахиллик билан астой-

дил иш юртса вилоят ҳеч

қаҷон қоқилмайди, мудом

олга босади.

Биз яшайдиган Тошкент вилояти энг сертармок ҳудудлардан

бири. Вилоятнинг мұваффақиятларидан ҳаммамиз кувонамиз ва руҳланамиз.

Нуқсон ва камчиликлардан эса... Кўлга киритилаёт-

Австриялик немис олими ва ёзувчи Фрітц Вюртле "Андижон шахзодаси" номли саргузашт-кіссасига "Бобурнома"даги воқеаларни асос қилиб олган. Асарда 12 ёшли Захириддин Мұхаммад Бобурнинг отаси Умаршайх Мирзо вафотидан кейин Фарғона виляти таҳтига ўтирган пайтдаги жанг жадалларда кечган ҳәти бәён этилган.

Күйида Янглиш Эгамова олмон тилидан ўзбек тилига таржима қилган шу китобдан бир ҳикояни ўқыйиз.

Шоҳ ҳодиригининг эшигига намат парда тутилган. Қароргоҳда шоқин-суронни у ўз бурмалари орасида тутиб қолган, юмалок хона ичи худди бўрон ётгандан кейин тоф тепасидаги сукунатдек жимжит эди.

Захириддин Мұхаммад ёлғиз эди. Бошини пастта этганча, кимир этмасдан бир нуктага тикилиб ўтиради. Хонани борйи битта машъяла ёритиб турар, ягона кимир этган нарса шу эди...

Гарчи Захириддин Мұхаммад кўп мартараб ёлғиз қолган бўлса-да, бу кечи ҳәтида илк ўзини ёлғиз хис этди... У подшоҳ бўлди. Аммо қани унинг шүхликлари, мактаб гилами устида ўтирган пайтларида кўз-кўз қиласиган кўнвоқ дадиллиги кани? Унинг вуждидини фамгин озилизил түйғуси камраб олди ва юрагидаги умидизилик пайдо бўлди...

Чодир олдидаги шоқин-сурон кўтарили. Бир овозининг худди узокдан эшигилганек илтимос килаётгани кулокка чалинди: "Мени ҳозирон шоҳ хузурига олиб киринглар!"

Захириддин Мұхаммад ўрнидан туриб кетди. Бу отасининг дўсти, Умаршайх Мирзонинг хос хоналарига кечасио кундузи кириб бориш хукукига ега бўлган бутун мамлакатдаги ягона одам — Косимбекнинг овози эмасми? Подшоҳдан ташкари бирор одам хали назаридаги у каби улуғ хурматга сазовор эмас эди.

Ха, бу ҳакиқатан хам Косимбек, иззат икромга лойик мўйсафид эди...

Ким келганигина билгач, Захириддин Мұхаммад ўрнидан отилиб турди. У Косимбекка пешвож чиқиб, ўзини унинг бўйнига отди.

— Хуш келибсиз, отасининг садоқатли дўсти, — деди у ва соғифд мўйсафидини кўргач, у отаси қиёфасида нимадан жудо бўлганини яна бир бор англаб етди.

— Сизни "ота" дейишимаг рухат беринг, — деди у ва ортиг ёлғиз эмаслигидан хурсанд бўлган ўш подшоҳ сўзида давом эти: — Сизни ўйқ қилиш унум кўзинизни кўр қилиши, аммо жоҳи одамлар томонидан кўр қиласиган булбул гўзлалик кўшигини кўйлашда давом этганидек, лабларингиз ҳақиқати кўшигини кўйлашвади. Айтинг-чи, меҳрибон отагинаян, кандай янгилик борки, Сиз тунлаб йўл босиб шунча узокдан менинг хузуримга келибиз?

Шу сўзларни айтаркан, Захириддин Мұхаммад карияни ўз шоҳона ёстиғи ёнига етаклаб келди-да, шу ерда ором олишга унади. Ўзи бўлса хийла нарига, гилам устига тиз чўки. Кўр кария оғизини сўзга очди ва Захириддин Мұхаммад курдатли овозга ҳаяжон ичидаги кулок тутди, гўё бу овоз мамлакат овозидек, енгилмас кучдек, ингичагина новдага янги ҳәти бағишладигандек эди.

— Кулок сол, ўш подшоҳим, мен сенга бир хабар олиб келдим. Бу хабар мардона юрагингин қайгура солади, лекин сени хафа қўлаётганим учун мендан ранжима... Менга ишон, қисмат курдати катта, шоҳлик курдатидан анча каттароқ. Ҳак ва ноҳақликларга дусласан. Шулар ичидаги йўл топа олишинг керак.

— Гапиринг, ота, мени аяманг.

— Бугун мен Аксидан, қалъамиздан чиқиб келдим. У ерда нималар бўлганидан хабаринг бор.

— Ҳа, хабарим бор.

— Яхши, лекин бу хали ҳаммаси эмас. Мен томонга яқинроқ эгил, сен билан сенинг гаплашаш, бизни ҳеч ким эшигасин.

Шунда ўш подшоҳ унга якин келди...

Кария секин овоздаги гап бошлади.

— Мардона юракли ўш подшоҳим, мен отанг ҳалокати ҳақиқати хабарни эшиганимда намоз ўқиётган эдим. Менга бу даҳшатли хабарни етказишидан иккиланиб туришган. Қальбагининг ўзи келиб, кўлидан келганича бир нарсалар деб менинг олатига бўлди. Барбири бу менга яшин ургандек таъсир қилди. Лекин Худо меҳрибон. Кўз нуримдан маҳрум килган Тангрим ўз курдати шоҳининг ўнинг менга бўшига сизги ато қилган... Мен кўркунинг салгина титрашини ҳам, ёлғоннинг турла-нувланинги хам сўз оҳангида эшига оламан. Одам ҳақиқатни гапириптими ёки ёлғонними, ё бўлмаса бирор нарсани сир тутаптими, эшигатан. Нафакат одамларнинг овозларидан, балки уларнинг ҳақиқатларидан ҳам буни билиб оламан, уларнинг нопок вижонларини ўтқир қулоғим билан сезаман... Менга даҳшатли хабарни келтирган қальбагининг қадам олиши мағрурроқ ва қатъйроқ бўлиб қолган, ўзимча ўйладим: уни бундай мағрур ва қатъий килган нарса нима бўлиши мумкин? Мен гумон килдим-да, унга: "Мени энг баланд монорнинг энг баланд майдонасига олиб бор!" дедим. Шунда у мулоҳим килиб жавоб қайтарди. Захириддин Мұхаммад уни авайлабгина кўлига олди.

— Бу ишини ким килиши мумкин, деб узок ўйладим. Ахир, мен бир ожиз кария бўлсам, котил кимлигини қандай топа олардим? Отимга миндим-да, ёнингга келвадир. Йўл-йўлакай иччи бир овоз отангнинг кантархонасини пойтадан Андижондан излашни маслаҳат берди. Мен Аллоҳнинг кўрсатмасига амал қилдим, билисанни, ҳақ бўлиб чидмид. Чунки, о, шоҳим, мен ўша қантарчани топдиган, у отанг ўша ҳарлика кулаб тушган машъум лаҳзаларда унинг чангалида бўлган ва кучли панжалари билан кутилиб чиқиб кетган.

Қўриқ кетган миттигина кушча Андижондаги кантархонани билган, ўша ёқа учуб борган. Мен уни бошқа кантарлар орасидан дарҳол танидим, бир оёғи синган, кўкраги араланган эди. Мен буни кўлларим билан пайтаслаб билдим.

— Бу ишини ким килиши мумкин, деб узок ўйладим. Ахир, мен бир ожиз кария бўлсам, котил кимлигини қандай топа олардим? Отимга миндим-да, ёнингга келвадир. Йўл-йўлакай иччи бир овоз отангнинг кантархонасини пойтадан Андижондан излашни маслаҳат берди. Мен Аллоҳнинг кўрсатмасига амал қилдим, билисанни, ҳақ бўлиб чидмид. Чунки, о, шоҳим, мен ўша қантарчани топдиган, у отанг ўша ҳарлика кулаб тушган машъум лаҳзаларда унинг чангалида бўлган ва кучли панжалари билан кутилиб чиқиб кетган.

— Ҳа, деди Косимбек, — бу унинг сўнгига саломи, — пичирлади у, — сени ўзим билан олиб қоламан, энди ҳеч қачон ёнимдан кетмайсан.

— Ҳа, — деди Косимбек, — бу унинг сўнгига саломи ва элчиси. Чунки, буни қара, манави патдек ёнгил бамбук таёчини оёғига маҳкам болгандан холда олиб юриди. Унинг иккни томони ўғоч елими билан маҳкамланган, мен уни очиб кўрдим. Захириддин Мұхаммад, бу кички-

на таёвчка ичига отангнинг сўнгти васиияти жойланган. Мана у, ўқи!

"Фарғонанинг келгусидаги подшоҳи Захириддин Мұхаммадга! Ўслим, сенга Аллоҳнинг ўзи ёр бўлсин! Отангнинг гапларига кулоқ сол. Биласанки, мен тинчликни яхши кўраман, чунки тинчликни яхши кўраман. Бироқ менга бахти мамлакат хисобланади. Бироқ менга ҳабар келди, Шайбонийхон, илоҳим Аллоҳнинг ўзи унинг жазосини берсин, ҳалқимизни кул қилиш, ўтлекларни сархона айлантириш, молларимизни хайдаб кетиши максадида юртимизга бостириб келиш учун кўшин тўплётганимни. Шунинг учун қўлингидан келгана ўқиб-ўрган, курол ишлатишни тинмай машъ кил, ким билади, қачон билим ва куч-куватинги ишга соласан. Аммо сенга айтмоқи бўлган гапим факат бу эмас. Тагин бир гап кулоғимга етиб келди, яъни кимдир менинг ҳәтиимга қасд килганимни. Мен Ахса ҳалқининг садоқатида ишонаман. Мабодо менга бирор гап бўлса, ҳамиша ёднинг бўлсин: кимки вақт синовларига дош берга оладиган ўй куришина истаса, гишти тўғри терсин, коришманни эзилган ҳалқ кўз ёшидан тайёрларасин! Муқаддас китобимизда ёзилган гапни ўзи: "Мен аллоҳнинг измидаман, тепага етиб олгач, ҳарлика кулаб тушиши мумкин. Ҳамиша Аллоҳ менга ёр бўлади".

Ахраршисимиздан олдин отангнинг ҳам юртимизга подшоҳ бўладиган давр учун бир маслаҳатини ол. Кимки подшоҳни кўрганда шахзоданинг кўргандагига нисбатан хушмаларироқ бўлса, ундан одамнинг ақлсиз бошини ўздириб ташла. Ким сенга ҳамиша садоқат билан хизмат қилса ва шумошадайлик қилмаса, ундан одамни ёнингда сакла ва маслаҳатига кулок сол. Бу ўзинг учун ҳам, ҳалқ мағнафати учун ҳам фойдаланди.

Захириддин Мұхаммад бошини ёғди. У мағрур ва жасур бола эди. Товонига тушган зарбаларга миқтамдиган чиҳдади, хипчинга совуклонларига дош берди, энди бўлса, лабларни титраб, кўзларидан ўшлар тўклиди.

Кўзли сўқирнинг ҳам кўз косаларидан ўтшумчилар оқди...

Бир оздан сўнг Косимбек ўрнидан турди, ду килаётгандек баланд кўтарилилган кўлларни титрабди.

— Шоҳим Захириддин Мұхаммад, энди

сен ёнгиз ташлаб кетаман, — деди у, — энди аввалигэ зехим йўк, мендан кела-

диган фойда кам. Шунда ҳам мабодо менга мұхтохлик сезсанг, билиб кўй, қаерда бўлмайсан, сенинг чакиригингни ўтиштаман шунда айтиш учун бу ерга келдим.

— Бу ишини ким килиши мумкин, деб узок ўйладим. Ахир, мен бир ожиз кария бўлсам, котил кимлигини қандай топа олардим? Отимга миндим-да, ёнингга келвадир. Йўл-йўлакай иччи бир овоз отангнинг кантархонасини пойтадан Андижондан излашни маслаҳат берди. Мен Аллоҳнинг кўрсатмасига амал қилдим, билисанни, ҳақ бўлиб чидмид. Чунки, о, шоҳим, мен ўша қантарчани топдиган, у отанг ўша ҳарлика кулаб тушган машъум лаҳзаларда унинг чангалида бўлган ва кучли панжалари билан кутилиб чиқиб кетган.

— Ота, Сиздан миннатдорман, — жавоб қайтарди Захириддин Мұхаммад ва бошини ўзи. — Бутун мамлакатдаги, кула-ва-тапла-га бўйларни топтадиган, топтадиган, топтадиган, топтадиган...

— Бу ишини ким килиши мумкин, деб узок ўйладим. Ахир, мен бир ожиз кария бўлсам, котил кимлигини қандай топа олардим? Отимга миндим-да, ёнингга келвадир. Йўл-йўлакай иччи бир овоз отангнинг кантархонасини пойтадан Андижондан излашни маслаҳат берди. Мен Аллоҳнинг кўрсатмасига амал қилдим, билисанни, ҳақ бўлиб чидмид. Чунки, о, шоҳим, мен ўша қантарчани топдиган, у отанг ўша ҳарлика кулаб тушган машъум лаҳзаларда унинг чангалида бўлган ва кучли панжалари билан кутилиб чиқиб кетган.

— Ҳа, маъқул, уни мен ўзим эълон кила-ман. Сенга Оллоҳ мададкор бўлсин, ёш подшоҳим!

Буюк мутафаккир шоир Алишер Навоий таваллудининг 575 йиллиги муносабати билан мамлакатимизда навоийхонлик учрашувлари, китобхонлик кунлари ва бошқа мъалимий-маърифий тадбирлар давом этмода.

— Ота, Сиздан миннатдорман, — жавоб қайтарди Захириддин Мұхаммад. Бобур таваллуд кунлар муносабати билан "Сўз мулканинг иккиси сultononi" деб номланган адабий-бадиий кечга ўтказилди. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Ойтул Халилов, қўшиқчилар Малика Курбонова, Пиримқул Рустамов, Азиза Бобомуродовадар ижросида мумтоз қўшиқчилар ижро этилди.

СИРДАРЭ. Гулистон шаҳрида 1-сонли Болалар Мусиқа ва санъат мактабида "Навоий меросининг ўтиштари" мавзуси-

Унинг мемуарлари бир аскарнинг ҳарбий юриш ва чекинишлари ҳақидаги оддий кундаки дафтар эмас; бу хотираларда Шарқ адабиётини жуда яхши билган, нозик ва билимдан кузатувчи, одамларни синчилкаб ўрганадиган, улар ҳақида холи ва одил фикр юрига оладиган мутаассир қалб эгасининг дунё ҳақидаги шахсий таасуротлари ва нозик фикрлари берилган.

Лейн-Пул,
инглиз тарихчиси.

Румер Годен

ТУЛБАДАҲ

(Илмий-оммабоп асардан парча)

Захириддин Мұхаммад Бобурнинг қизи
Малика Гулбаданбегим шахсига чизигилар

содда, равон тилда куйидагича мuloҳаза юритади: "Отамнинг руҳини шод этиш умидиди ушбу асарда подшоҳ Бобур (Бобур — тарж.) ҳаэрлатлари замонидаги бўлган воқеаларни ёзишга жазм килдим".

Табиийи, бундай ифода услуби Акбаршоҳга мақбул келмаган, чунки Гулбаданбегим ўз шахсияти ҳақида сўз юрганда «ширинзабон», «ҳ

“РОСТ” МАҚОМЛАРДА ХАМ САНЬАТШУНОСЛАР ПУЗ...

Мумтоз мақомлар билан боғлиқ масалаларни ўрганишда Алишер Навоий ижодий мероси санъатшунослар учун энг қимматли манбалардан ҳисобланади. Аслида, мақом санъати улуғ шоир бадий тафаккурининг, теран ва гўзал руҳий оламининг ажралмас қисмидир.

Зоро, сўз мулки сultonининг назми шеърият услубида ифода этилган хикматлар уммони бўлса, мақомга солиб айтилган фазаллари куй садоларида тараflан хикматлардир. Шу боисдан Навоий фазалларни мутола қилиб завқ оловчи муҳлис, одатда, мақомларни ҳам тинглашга мойил бўлади.

Ҳазрат Навоийнинг:

Очмагай эрдинг жамолинг олам аро кошки,
Солмагай эрдинг барни оламга гавро, кошки.

Чун жамолинг жилваси оламга солди рустахез,

Кўилмай эрди кўум они тамошо, кошки —
каби оловли мисралари мақомлардаги ҳар бир айтим (ашула, шўъба) йўлига дебоча бўлиши мумкин. Зотан, мақомларда ҳам ўтил қалб ҳарорати, ҳузурли дард изтироблари, соф тўйунинг сурурли авж кечинмалари нафма садолари ифодасида хис этилади.

Юксак ишқ боис маънавий поклик йўлини ихтиёр этиучи ва унинг мақом босклирида койнотга қадар руҳан юзалиби, пировардиде эса асл Гўзаллия ва Маврифатга интилгувчи комил инсон таълимоти ҳам ҳазрати Навоий назмининг, ҳам мумтоз мақомлар мазмун-моҳиятининг ўзагини ташкил килиди. Шу ўринда улуғ шоирнинг фикримизни кувватловчи қўидаги байтини мисол тариқасида келтиряпмиз:

Кадди ҳажринда тортсанг нола,
“Рост” оҳанг, эй Навоий туз.

“Бадоев ул-бидоя”дан олинганд ушбу байт мазмунини англашда “нола”, “рост”, “оҳанг” каби мусиқага ҳам бевосита алокадор атамалар этиборни тортади. Жумладан, ўша даврда машхур “Ўн икки мақом”дан бирининг номи бўлган “Рост” атамаси мусиқада энг мумкаммал пардалар уюшмасини англиятиши билан бирга ошиқлар йўли (рохи рост)ни ҳам рамзи ифодалайди. “Нола” сўзининг луғавий маъносига фифон, ҳасрат, илтило, мунг каби маънолар англацилди. Мусиқада эса “нола” сўзи муайян ижро безагини билдирувчи маҳсус атамадир. Шу ўринда “Навоий” таҳаллуси ҳусусида ҳам янга бир бор тўхталиб ўтиш лозим кўринали. Негизи бевосита “наво” (куй) сўзидан олинганд бобомизнинг таҳаллуси, маълумки, “ишқ кўйчиси” маъносини беради. Шуларни назарда тутган ҳолда юкорида келтирилган байт мазмунини қўидагича шарҳлаш мумкин: “Айрилиқдан (хижрондан) дард чекаётган (ёки ёр васлига муштоқ) ошик тўғри йўй(Рост)га юрсин. Чунки бу йўл шу мақсадга элтуви йўлдир”. Айни пайтда мазкур байтдан мақомлар мусиқасига оид ботинги фоялар инъикос этилганини фахмлаш мумкин. Шунга кўра ушбу байтдан мақомлар кесимида қўидагича маъно келиб чиқади: “Эй ошик, агар сен ҳижрон азобда бўлсанг, “Рост” мақоми (“Ҳақиқатга элтуви кўй”) оҳангларни тузгиз (тинглагин). Чунки бу мақомда садоланган кўй-оҳанглар ошик қалбига орому файз етказади ва, агар, руҳияти юксас, у исталган завқ ҳолати(висол)га ҳам эришади”.

Бу мисраларда “Ўн икки мақом” тизимидан ўрин олган “Хижоз” ва “Ирок” мақомларининг номлари “очки” сифатида келган.

Хижоз, маълумки, Маккай мукаррама ва Мадина мувавара шаҳарлари жойлашган сарҳадни англатса, Ирок — мамлакатнинг номига ишорадир. Бинобарин, ушбу номларининг ўзаро нисбатида улугъ ҳаж сафари ташбех этилган. Бунда Хижоз — сафардан кўзлаган асосий мақсад тимсоли, Ирок эса шу мақсадга олиб борувчи олис йўл рамзи сифатида келади. Зоро, Навоий замонларида Хижоз манзилига етишмок учун Ирок чўлларидан ўтилган. Демак, юкорида келтирилган байтлар мазмунидаги ҳазрат Навоийнинг умри давомида орзу қилган ҳаж сафарига интилиши ўз аксими топган. Шунингдек, “ҳаж фояси” замирида буюк маънавий камолотга элтуви йўл сафари ҳам англацилди.

Байтларнинг мусиқага доир маъноларига келсак,

уларда ошиқнинг “Ирок” ва “Хижоз” мақом куйларини тинглашга руҳий эҳтиёжи борлиги ҳам англацилди. Чунки бу мақомларда, “Рост” мақомида бўлгани каби мумкаммал парда уюшмалари ва уларда мазмун услубда ривожланувчи куй тузилмалар мавжуд. Улар ошик руҳининг сурурли кечинмалири(руҳий сафар)га сафарга кувват берувчи маънавий озиқ бўлиб хизмат килади.

Бу каби пардалар ҳар бир мақом фоясини юзага чиқаришида аҳамияти бўлиб, муайян услуг доира-сигарда ўзини тўла намоён этади. Қолаверса, бадий жараёнларни англаб олишида ҳазрат Навоий ижодини мувозий қўйслар асосида ўрганиш самаралидир. Зотан, “босқичма-босқич юксалиши” ёки мақом услуби деб тавсифлаш мумкин бўлган мазкур бадий таймой Навоий ижодида кенг намоён бўлади. Буни, жумладан, мутафаккир шоир фазалларининг дастлабки мисраларида ифода этилган музайя руҳий холатнинг кейинги байтларда изчил ривожланиб, пировардиде ўзининг авж нуқталарига етиб якунланишида кўриш мумкин. Шунингдек, бу услуг “Хамса” ва “Лисон ут-тайр”да ҳам юксак истеъдод билан кўлланган. Алалхусус, инсоннинг руҳий-маънавий камолот чўққисига эришуви мажозий услубда ифода этилган “Лисон ут-тайр” достонида ўтиз күш одил шоҳ — Семурни излаб сафар килади. Машаққатли сафар давомида ётти босқич — Талаб, Ишқ, Маърифат, Истигно, Тавҳид, Ҳайрат ва Факру фано водийлари бирма-бир забт этилади. Пировардиде уларнинг ҳар бири ўзининг нақш илиа зиннатланган қалбida Семурни топади, яни комиллик даражасига эришади.

Шуниси диккатта сазоворки, “йўл” интихоси билан эришиладиги “янги сифат” фояси мақом пардаларида ҳам юзага келади. Бунга “Шашмақом”, Ҳоразм мақомлари ва Фарғона-Тошкент мақом йўлларидан кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Бунда босқичли юксалиши услубининг мақомларда кўлланиши ўзига хос тарзда намоён бўлади. Мақомларнинг бошланғичи (асоси) кисмларида изчил намоён бўлувчи мазкур услуб мазмунидаги қичин қаровли оддий куй тузилмаларининг (мавзуларининг) мумкаммал пардалар асосида бир тартибда (I, II, III, IV ва хоказо) кўйидан юкорига қараб авж нуқталари сари поғонама-поғона ривожланиб бориши назардада тутилади. Шу тариқа куй мавзусининг ривожида ёттига асосий парда товушлари алоҳида аҳамият касб этади.

Демак, мақомларда ишқ фоясигин мусиқий ифодаси акс этаркан, бу ҳол ҳазрат Навоийнинг юкорида кўриб ўтилган байтларидаги мақом номлари беджиз зикр этилмаганини яна бир карра тасдиқлайди, айни чоғда, ғазаллар мазмунини янада завқли килади.

Улуғ шоиримизнинг сермазмун ва серқирига ижодида мақом санъатининг ўрни, мавзуси мусиқашуносларимиз томонидан алоҳида тадқиқ этиб ўрганилса, хикматларга тўла назмий-илмий меросини янада теран идрок этишига ва шу асосида мақомот таълимитини ҳам мухим илмий маълумотлар билан бойитишга эришиш мумкин.

Оқилхон ИБРОХИМОВ,
санъатшунослик фанлари доктори, профессор

САНЪАТ

Заҳириддин Муҳаммад
Бобур шеърият услубининг
равонлиги, фикрининг теран
ва ёркинлиги, содда ва тушунарлилиги билан ахралиб туради. Бу дилбар шоирнинг фазаллари ўз куйи билан түғилгандек ҳофизлар тилида оҳангдор жаранглайди. Шунинг учун ҳам Бобур фазаллари асосидаги ашуллар ҳалимиз орасидаси кенг тарқалган.

Кўплаб машхур санъаткорлар, таникли хонандалар шоир шеъриятининг энг гўзал мумнашарини кўйга солиб, муҳлисларга таждид этгандар. Улар орасида Карим Мўминов, Толибжон Бадинов, Фахридин Умаров, Комилжон Баратов, Маъмуржон Тўхтасинов, “Мақом” ансамбли ижроларини алоҳида таъкидлаш мумкин.

Хозирги кунда Бобур шеъриятiga мурожат қилиб, ўз қўшиклари билан кўнгилларга сурур багишлайтган Муножот Йўлчива, Озодбек Назарбеков, Ойбек Ҳамроқулов сингари таникли санъаткорларининг ижоралари ёш истеъодлар учун ҳам илҳом манбаи бўлади, деб ўйлаймиз.

Заҳириддин Муҳаммад БОБУР

**“ЖАМОЛИНГ
ВАСДРИНИ, ЭЙ ОЙ...”**
“ҚАРО ЗУЛФИНГ ФИРОҚИДА...”

Каро зулфунг фироқида паришон рўзгорим бор,
Юзунинг иштиёқида не сабру не қарорим бор.

Лабинг бағримни қон қилди, кўзумдин қон равон қилди,
Нега ҳолим ямон қилди, мен ондин бир сўрорим бор.

Агар муслиҳмен, ар муфсид ва гар ошиқмен, ар обид,
Не ишинг бор сенинг, зоҳид, менингки ихтиёrim бор.

Фигоним ошти булбулдин, ғами йўқ зарра бу кулдин,
Басе, Бобур, ўшал гулдин кўнгулда хорхорим бор.

КЕЛТУРСА ЮЗ БАЛОНИ...

Келтурса юз балони ўшал бевафо манга,
Келсун агар изумни эвурсам, бало манга!

Неттаймен ул рафиқ билаким, қилур басе,
Мехру вафо — ракибга, жавру жафо — манга.

Бегона бўлса ақл мени телбадин, не тоңг,
Чун бўлди ул парисифатим ошно манга.

Оҳу ёшимдин ортадурур заъф, эй табиб,
Билдим: ярашмас эмди бу обу ҳаво манга.

Дардим кўруб, муолажада зоеъ этма умр —
Ким, жонда дарди ишқидур бедаво манга.

То ёр кимни истару кўнглига ким ёқар,
Ташвиш бежиҳатдурур охир санго, манга.

Бобур, бўлубтурур иккى кўзум ўйлида тўрт,
Келса не бўлди қошима бир-бир манго манга.

ЯХШИЛИФ

Ким кўрубдур, эй кўнгул, аҳли жаҳондин яхшилиф?
Кимки, ондин яхши йўқ, кўз тутма ондин яхшилиф!

Гар замонни нағи қылсан, айб қылма, эй рафиқ,
Кўрмадим ҳаргиз, нетайин, бу замондин яхшилиф!

Дилраболардин ёмонлиқ келди маҳзун кўнглума,
Келмади жонимга ҳеч ороми жондин яхшилиф.

Эй кўнгул, чун яхшилини кўрдунг ямонлиқ асрү кўп,
Эмди кўз тутмақ не, яни ҳар ямондин яхшилиф?

Бори элга яхшилиф қылғилки, мундин яхши йўқ —
Ким, дегайлар даҳр аро қолди фалондин яхшилиф!

Яхшилиф аҳли жаҳонда истама Бобур киби,
Ким кўрубдур, эй кўнгул, аҳли жаҳондин яхшилиф!?

“НЕ КУН БҮЛҒАЙ...”

Жамолинг васфини, эй ой, неча элдин эшиттайди,
Не кун бўлғай, висолинга мени дилхаста еттайди!

Тараҳум юзидин козунгни кўрмакка буоргайсен,
Хуш улким, оразингни кўргамен, сўзунг эшиттайди!

Итингдурмен, сочинг занжирини бўйнумга маҳкам қил —
Ки, водий фироқинг ичра кўрқарменки, йиттайди.

Тараҳум қилмасанг ё бўқмай, истиғно била ўтсанг,
Тазарур қилгамен ё йиглаймай — ўзга неттайди!?

Муясар бўлмаса бошимни қўймоллиғи аёғига,
Бошимни олиб, эй Бобур, аёқ еттунча кеттайди!

СОЧИННИГ САВДОСИ

Сочининг савдоси тушти бошима боштин яна,
Тайра бўлди рўзгорим ул қаро қоштин яна.

Мен худ ул тифли паривашга кўнгул бердим вали,
Хонумоним ногаҳон бузулмагай боштин яна.

Юз ямонлиғи кўруб ондин, телба бўлдунг, эй кўнгул,
Яхшилини кўз тутарсан ул париваштин яна.

Тош урар атфол мени, уйидаги фориг ул пари,
Телбалардек кичқиурмен ҳар замон тоштин яна.

Оёғим еттанча Бобурдек кетар эрдим, нетай,
Сочининг савдоси тушти бошима боштин яна.

Нигоҳ

Тадбир

“...МЕН ЎЗИМНИ ТОПМАСАМ”

ХАЙРЛИ ИШЛАР БАРДАВОМДИР

Ноширчиликнинг узоқ тарих давомида шаклланган анъаналари бор. Хусусан, ҳар бир нашиётнинг ўз йўналишидан келиб чиқадиган ёндашуви, эътибор қаратадиган, қамраб оладиган мавзулари бўлади. «Шарқ» нашиётнинг ана шундай йўналишларидан бири Ватанимиз тарихи, хусусан, буок тарихий шахслар ҳаёти ва ижоди ҳақида бадиий, илмий-оммабоп адабиётларни нашрга тайёрлаб чоп этишдир.

Дунё тарихи саҳифаларидан муносиб ўрин олган ана шундай буок затлардан бири Захириддин Муҳаммад Бобурдир. Маълумки, Мустақилликчалик унинг шахси, буюк симоси ҳақида бор ҳақиқатни гапириша имкон берилмаган эди. Утган давр мобайнидан Бобур шахси ва меросига оид қимматли манбааларни ҳалқимизга, дунё илим ахлига тўқис ва илмий асосларда етказиша ноширчилигимизнинг ҳам муайян ўрни борлигидан фахрланамиз.

Мустақилликимизнинг ilk йилларида «Шарқ» мумтоз шеърияти дурдонлари туркумидаги шоирнинг алоҳида китоби чоп этилди. Уша кезларда «Шоҳ ва шоир» деган туркумга ҳам асос солган эдик. Шоҳлик билан шоирликни баробар олиб борган шахслар тархимида анчагина. Бобур ижоди ушбу туркумнинг «шоҳ» китоби бўлган.

2002 йили «Бобурнома» мустақиллик даври ноширчилигининг имкониятларини тўла ишга солган ҳолда зарваракли, совабон тарзда чоп этилди. Орадан, мана, 13-14 йил ўтса ҳамки, жавонларida бу китобни кўрган кишининг кўзи қўвнайди. Кейинроқ бу монументал асар рутида ҳам босилди.

Сўнгра атоқли адаб Примкул Кодировнинг «Юлдуз-

ли тунлар» асари алоҳида нашр қилинди. Бу орада янги лойиха асосида ташкил этилиб, ўқувчилар томонидан кизин китоб олинига «XX аср ўзбек романи» туркимида ҳам бу асарга алоҳида ўрин берилганини ўқувчилар яхши билишиади. Замонавий ноширчиликнинг юксак техник имкониятларини ишга солиб чоп этилган бу туркумдаги китоблар жавонларни тўйдирди, бойитиб турганидан мамнун буласан киши. Кези келганда айтиш жоизки, китобхонларнинг талабига биноан шу йили ушбу тўпламини айнан ўша кадрдан, кўз ўрганиб колган кўринишда кирил имлосида қайта чоп этмоқчилик. Имло ҳақида гапириганимнинг боси бор. Чунки ушбу туркумдаги китоблар «Аср ошган асарлар» деган умумий ном остида ўқувчи-шоиримизга бир неча йилдан бери лотин имлосида бежирим муковада тортилган қилинмоқда.

Бобуршунос Ҳасан Кудратуллаев кўп йиллардан бери Бобур ҳаёти ва ижодини ўрганиб, тадқиқ қилиб келади. Бу йўлдаги заҳматлари самарашиб ўлароқ олимнинг «Бобур армони» ва «Бобурнинг давлатчилик сиёсати ва дипломатияси» номли китоблари дунё юзини кўрди.

Эҳтиром

Яна бир фидойи инсон Зокирхон Машрабов бошчилигига ташкил этилган Бобур номидаги ҳалқаро жамоат фондининг аъзолари — олимлар, ўзувчи-шоирлар Бобур юрган йўллардан ўтиб, ватандошимизнинг ҳаёти, тарихини ўрганишга бел боғлашган. Шу зайл дастлабки сафарнома танили адаб Хайридин Сultonov томонидан битилиб, «Бобуринома» номли кўркмандик табобатни ўзига берди. Кейинги сафарларнинг тафсилатлари Қамчибек Конжа томонидан «Ҳинд сорига», «Буюклар изидан», «Андижондан Даккагача», «Андижондан Бағдодгача», «Буок соҳибқирион ўтган йўллар» каби ажойиб китобларга жамланди.

Кейинги йилларда бу йўналишида амалга оширилган салмолики ишларимиздан бири Муҳаммад Ҳайдар мирзонинг «Тарихи Рашидий» асарининг нашри бўлди. Бу асар аҳамияти ва кўлами жиҳатидан Шарапиддин Али Яздийнинг «Зафарнома», Ҳафиз Таниш Бобурининг «Абдулланома», Захириддин Муҳаммад Бобурининг «Бобурнома» асарлари каторида туради. «Тарихи Рашидий» ҳозиргача инглиз, немис, француз, рус, турк, козок, кирғиз ва башка ўйлаб тилларга таржими қилинганни, тархимизнинг бу мухим мансаби эндиликада ҳалқимизга етказилгани ўзига хос маданий ҳодиса бўлди. Бу залворли ишни олим ва таржимонлар Ваҳоб Раҳмонов ҳамда Янглиш Эгамова амалга ошириди. Чоп этилган тезда тарқалиб, кўлма-қўл ўқилаётган бу китобнинг қайта нашри ҳақида тушаётган таклифлар ўрганилмоқда. Айни шу кунларда эса унинг рус тилидаги «История Рашиди» номли нашрига доир ишлари ниҳоясига етмоқда.

Бу йўналишдаги ишларимизнинг энг саломлокиси сифатида «Захириддин Муҳаммад Бобур энциклопедияси» нашарини таъкидлаб ўтиш жоиз. Ҳозир энциклопедиянинг тўлдирилган қайта нашрига ҳозирлик кўрилмоқда.

Бу орада Бобур газалиётига бир неча бор мурожаат килинди. Совғабон қилиб тайёрланган «Гарифинг Андиконийдур» китобини қайта чоп этиш бўйича истаслар бўляпти, бу ҳам яқин орадаги режаларимизда бор.

Дарвоқе, ушбу мақоламизни яқунлаётганимизда яна бир толмас бобуршунос Фоғуржон Сатимовнинг «Бобурйоздалар» деб номланган тархимий-маърифий рисоласининг ил нусхаси босмадан чиқди.

Ахрор АХМЕДОВ,
«Шарқ» нашиёт-матбаа акциядорлик
компанияси Бош мухаррири

ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛИНАДИ

Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси ва «Ижод» жамоати фонди ёш ижодкорларни кўллаб-куватлаш максадида «Биринчи китобим» лойҳасида тайёрланган қуидаги шеърий, насрый, публицистика ва адабий танқид китобларини, шунингдек, «Баҳор булбулларининг чах-чахи номли хорих адабиётидан қилинган таржималар китобини нашр этиши бўйича босмахоналар ўтасида танлов эълон қилади. Таклифлар эълон чиқкан кундан бошлаб 10 кун муддатда қабул қилинади.

1. Жасур Кенгбоев. «Қўхна белғоб» (наср) Бичими 70 x 90 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 1,2 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

2. Эъзоза Обиджонова. «Сабр гуллари» (наср) Бичими 70 x 90 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 1,6 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

3. Дилязоз Абдуҳамидова. «Шодлик юрти» (наср) Бичими 70 x 90 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 1,6 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

4. Висола Пардабоева. «Менинг баҳорим» (наср) Бичими 70 x 90 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 1,8 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

5. Севинчой Ҷўкубова. «Тенгдошларим — туйғудошларим» (адабий танқид) Бичими 70 x 90 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 1,4 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

6. Чарос Ҷўкубова. «Баҳор яқин» (наср) Бичими 70 x 90 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 1,4 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

7. Мансур Фаниев. «Руҳият тонглари» (наср) Бичими 70 x 90 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 1,4 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

8. Гўзлал Рўзимея. «Баҳор ўзин» (наср) Бичими 70 x 90 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 1,4 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

9. Чарос Ҷўкубова. «Кўнглиларим — келдик» (наср) Бичими 70 x 90 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 1,4 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

10. Муруваттхон Фаффоржонов. «Нурағашон тонглар» (наср) Бичими 70 x 90 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 1,2 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

11. Сарвиноз Мелибоева. «Атиргулнинг хаёллари» (наср) Бичими 70 x 90 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 1,6 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

12. «Баҳор булбулларининг чаҳ-чаҳи» (Муаллифлар жамоаси) (таржима) Бичими 84 x 108 1\32, рангли юмшоқ мукова, форзац рангли, матн ок-кора ранг ва оффсет қоғозда, ҳажми — шартли 5,0 босма табоб. Адади — 20 000 дона.

13. ТАНЛОВГА ҚУЙИДАГИ ҲУЖКОТЛАР КЎРСАТИЛИШИ ШАРТ:

1. Босмахона хизматини амалга ошириш ҳуқуқини берадиган лицензия (руҳсатнома) нусхаси.

2. Картотека қарздорлиги тўғрисидаги маълумотнома.

3. Нархларни асословчи смета ҳисобатлари.

4. Танловда иштирок этиши тўғрисидаги ариза (эркин шаклда).

Буортмачи манзили: Тошкент шаҳар, Ўзбекистон шоҳ кўчаси, 16-а бино. Телефонлар: 239-27-88; 239-26-91; Факс: 245-66-95.

* * *

Ўзбекистон давлат Санъат ва маданият институти иш ўринларига танлов эълон қилади.

“Санъатшунослик ва маданиятшунослик” кафедрасига кафедра мудири, доцент (1) фанномзоди, “Саҳна ҳаракати” кафедрасига профессор (1), “Кино, телевидение ва радио режиссураси” кафедрасига доцент (1), “Халқ ижодиёти ва анъанавий қўшиқчилик” кафедрасига фанномзоди доцент, ўқитувчи (1), “Ижтимоий-гуманитар фанлар” кафедрасига доцент (1), “Тиллар ва адабиёт” кафедрасига катта ўқитувчи (1), “Маданият ва санъат муассасаларини ташкил этиши ва бошқариш” кафедрасига катта ўқитувчи (1), “Информатика ва табиии фанлар”, “Вокал”, “Овоз режиссёrlиги ва операторлик маҳорати”, “Чолғу ижрочилиги”, “Қўғирчоқ театри санъати” кафедраларига ўқитувчи (1).

ТАНЛОВДА ИШТИРОК ЭТИШ УЧУН ҚУЙИДАГИ ҲУЖЖАТЛАР ТАҚДИМ ЭТИЛИШИ ЛОЗИМ:

— ректор номига ариза;
— ишловчининг шахсий варажаси;
— маълумоти, илмий даражаси, илмий унвони ҳақидаги диплом нусхалари;
— паспорт нусхаси;
— илмий ишлар рўйхати (илмий котиб томонидан тасдиқланган ҳолда);

— малака оширганлиги тўғрисидаги гувоҳнома нусхаси;
— меҳнат дафтарчasi нусхаси.

Ҳужҷатлар эълон чиқкан кундан бошлаб 1 ой давомида қабул қилинади.

Манзил: 100164, Тошкент шаҳар,

Яланғоч даҳаси, 127-“а” уй.

Телефонлар: 230-28-02; 230-28-11.

Таҳририятга келган қўйёмалар таҳсилати ва муаллифларга қайтарилмайди.
Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаси назаридан фарқланши мүмкин.

Масъул котиб — Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи мухаррир — Барно СУЛТОНОВА
Саҳифаловчи — Зафар РЎЗИЕВ

«ЎЗБЕКИСТОН» нашиёт-матбаа
ижодий уйи босмахонаси.
Босмахона манзили: Навоий кўчаси, 30-үй

Босишига топшириш вақти — 20.00. Босишига топширилди — 18.55

Газета Ўзбекистон Матбут ва ахборот агентлигига 26.11.2014 йил 0283-рекам
билин рўйхатга олиниган. Адаби — 7721. Буортма S — 5079. Ҳажми — 3 босма табоб A-2.
Нашр кўрсатчачи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 1 2 3 4 5 6

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР
УЮШМАСИ

ҲОМИЙ:
“МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ”
АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

O'zbekiston
adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент — 1